

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІКАРЯ ЗАСОБАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

А Розглядається питання формування професійної компетентності лікаря у середовищі вищого медичного закладу освіти. Це питання сьогодні стає методичною проблемою, оскільки її досі немає єдиного підходу щодо форм та методів формування професійної компетентності майбутнього працівника охорони здоров'я. Компетентнісний підхід у навчанні, зокрема вищої школи, знайшов широке застосування. Формування професійної компетентності лікаря підпорядковується низці педагогічних умов і може здійснюватися шляхом проблемного, дослідницького методів навчання, методу проектів.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна компетентність лікаря, проблемне навчання, дослідницьке навчання, метод проектів.

Вступ. Сучасне суспільство розглядає фахівця не лише як людину, яка володіє знаннями, вміннями і навичками у професійній сфері, але й як людину здатну ефективно діяти у складних, нестандартних ситуаціях, самостійно приймати рішення, творчо розвиватися і самоудосконалюватися, сповідувати толерантне ставлення до оточуючих, уміти спілкуватися з людьми. Ці та інші професійно важливі властивості та особистісні якості визначають професійну компетентність спеціаліста [1, с. 20].

Аналіз останніх досліджень. Проблема компетентнісного підходу в освіті неодноразово розглядалася у працях вітчизняних вчених, зокрема О. Савченко, Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Пометун та ін., які визначили ключові компетенції у навчанні: навчальна (уміти навчатися); громадянська; загальнокультурна; інформаційна; соціальна; здоров'язбережувальна. Зарубіжні вчені І. Зимня, А. Хуторський у своїх роботах визначили перелік ключових компетентностей, якими повинен оволодіти спеціаліст. Праці Р. Веппера присвячені професійній компетентності фахівців охорони здоров'я. Проблему професійної компетентності майбутнього лікаря вітчизняна педагогічна наука лише розпочинає вирішувати. І подальші дослідження потребують обґрунтування форм, змісту та методів професійної підготовки майбутнього лікаря у середовищі ВНЗ.

Професійна компетентність майбутнього лікаря включає у себе низку ключових компонентів, серед яких є такі:

- інформаційні, що визначають способи сприйняття, зберігання і передачі інформації;
- комунікативні, за допомогою яких здійснюється передача інформації, визначається взаємодія, спілкування;
- соціальні (соціально-професійна позиція і ролі, які виконує фахівець у медичній галузі: лікар-ординатор, завідувач, керівник).

Формування професійної компетентності у вищому медичному навчальному закладі – процес оволодіння стійкими, інтегрованими, сис-

темними знаннями з природничо-гуманітарних, фундаментальних і клінічних дисциплін; уміння застосовувати їх у нових, нестандартних ситуаціях; розвиток особистісно важливих якостей і професійно важливих властивостей, що забезпечить особистісне становлення майбутнього лікаря [1, с. 21].

Невід'ємною групою умов у формуванні професійної компетентності лікаря виступають навчально-методичні (відбір змісту навчальних занять, інтеграція різних тем; розроблення інтерактивного навчально-методичного забезпечення дисциплін) та психолого-педагогічні (здіснення діагностики особистісного розвитку студентів, упровадження системи стимулювання мотивації, визначення критеріїв компетентності).

Організація навчального процесу будь-якої дисципліни включає вибір форми організації навчання, форми організації навчальної діяльності студентів, технології навчання. Що стосується навчального матеріалу з економічної теорії, то доцільним, на нашу думку, є використання технологій проблемного навчання, дослідницького навчання, методу проектів.

Під проблемним навчанням розуміють залучення суб'єкта діяльності у процесі навчання до розв'язання навчальних проблем шляхом колективного наукового пошуку істини. Мета проблемного навчання полягає у формуванні й розвитку творчої особистості. Творчий розвиток особистості може мати чотири рівні, що відображають різні рівні засвоєння знань, способів розумової діяльності та рівні мислення:

- рівень звичайної активності – сприйняття студентами пояснень викладача, засвоєння зразка розумових дій в умовах проблемної ситуації, виконання самостійних завдань репродуктивного характеру;
- рівень напівсамостійної активності – застосування засвоєних знань у новій ситуації та за участі студентів спільно з викладачем у пошуку способу розв'язання навчальної проблеми;
- рівень самостійності (продуктивної актив-

ності) – виконання самостійних робіт репродуктивно пошукового типу, застосування знань у новій ситуації, доведення гіпотези шляхом логічного аналізу з незначною допомогою викладача;

– рівень творчої активності – виконання самостійних робіт, що вимагають творчої уяви, логічного аналізу, відкриття нового способу розв’язання.

У створенні проблемних ситуацій використовують такі способи:

- зіткнення студентів із життєвими явищами, фактами, що потребують теоретичного обґрунтування;

- використання навчальних і життєвих ситуацій;

- постановка дослідницьких завдань;

- спонукання студентів до аналізу фактів і явищ дійсності, зіткненнями їх із життєвими уявленнями і науковими поняттями про ці факти;

- висунення гіпотез і організація їх дослідження;

- спонукання до порівняння, зіставлення, протиставлення фактів, явищ, правил, дій, внаслідок яких виникають проблемні ситуації;

- ознайомлення з фактами, які, на перший погляд, не мають пояснення, що в історії науки зумовило формулювання наукових проблем.

Технологія проблемного навчання економічної теорії може реалізовуватися на практиці шляхом виконання студентами самостійних робіт, що містять наступні проблемні питання:

- Які напрями реформування власності в охороні здоров’я існують у сучасній Україні сьогодні?

- Які позитивні риси державної (бюджетної медицини) Ви можете виділити?

- Чим відрізняється медична послуга від будь-якої іншої?

- Якими проблемами ринку медичних послуг повинна займатися держава у першу чергу?

- У якому вигляді може проявлятися монополізм на ринку медичних послуг?

- Яким чином на ринку медичних послуг може проявлятися явище монопсонії?

- Назвіть причини стрімкого зростання цін на медичні препарати?

- Якою на Вашу думку повинна бути частина охорони здоров’я у ВВП України?

- Які загрози несе глобалізація для охорони здоров’я в цілому?

- Які економічні наслідки несе за собою міграція медичних працівників?

Подібні запитання є ефективними у тому разі, коли зміст навчального матеріалу є переважно інформативним і надто складним для того, щоб студенти здійснювали самостійний пошук

знань. Вони стають пізнавальною проблемою, викликають у студентів пізнавальний інтерес, спираються на попередній досвід і знання за принципом апперцепції – залежності сприймання від минулого досвіду. Ефективним у рамках даної технології є також використання проблемних практичних завдань. Студент повинен мати можливість побачити використання набутих знань і умінь на практиці [2, с. 11]. Треба намагатися зробити навчання наближеним до реальних потреб і проблем студентів, а не трактувати теми академічно чи універсально, використовувати ті матеріали для вправ, які стосуються завдань і проблем сьогодення чи наступного професійного життя студентів [3, с. 60]. Нескладна задача про те, за якою кількістю продуктів лікарів з погодинною оплатою праці доцільно зайди у найближчий магазин, а за якою поїхати на приміський базар дозволяє студентам за допомогою математичних розрахунків розв’язувати конкретну життєву ситуацію, інтерпретувати набуті теоретичні знання на практику. Таким чином, студент виступає вже не спостерігачем, а повністю занурюється у процес навчання.

Ця технологія навчання орієнтує на репродуктивне засвоєння знань, умінь і навичок. Вона забезпечує всебічне та міцне засвоєння навчальної інформації й оволодіння способами практичної діяльності.

Дослідницьке навчання – навчання побудоване на дослідницькій поведінці, яка ґрунтуеться на базі пошукової діяльності й спрямована на вивчення об’єкта або розв’язання нетипової ситуації.

Дана технологія під час вивчення економічної теорії може реалізовуватися шляхом самостійної, індивідуальної роботи студентів. Доцільно є організація індивідуальної роботи студентів за тематикою, що охоплює питання:

- З’ясуйте, у яких випадках держава може підтримувати і, навіть, заохочувати монополії?

- Дослідіть лікувальний та економічний ефект від монополії великих клінік?

- З’ясуйте економічні засади діяльності сімейного лікаря у країнах Європи. Чому він виступає не лише медичним, а й економічним суб’єктом охорони здоров’я?

Такі завдання значною мірою покращують пізнавальну активність студентів, оскільки вони засновані на випереджальному фіксованому інтелектуальному розвитку студента. Знання студентів набувають нових характеристик: широта, універсальність, гнучкість, еволюційність, непостійність тощо.

Метод проектів уперше як освітня технологія виник в 20-их роках ХХ ст. в США [4, с. 40]. Його називали методом проблем. Цей метод характеризувався індивідуальною роботою за

спільно складеним планом. Суть методу проектів полягає в тому, щоб стимулювати інтерес суб'єкта навчання до певних проблем, що припускають володіння деякою сумою знань і через проектну діяльність, яка передбачає рішення однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування отриманих знань. Тобто від теорії до практики – поєднання академічних знань із прагматичними при дотриманні відповідного балансу на кожному етапі навчання.

Для втілення у практику методу проектів під час вивчення економічної теорії можна використовувати завдання на складання бізнес-плану. Наприклад, студентам треба поставити задачу визначити, чи матиме прибуток новостворена фірма на кінець року за набором вихідних даних і т. д.

Висновок. Таким чином, професійна компе-

тентність лікаря формується у процесі навчання із застосуванням нестандартних методик і технологій. Найефективнішими технологіями під час навчання економічній теорії, на нашу думку, являються проблемне, дослідницьке навчання та метод проектів. Обираючи технологію навчання, педагог повинен перш за все орієнтуватися на успіх студента, повне включення його до процесу навчання та формування в нього пізнавальної активності та професійного інтересу.

Список використаних джерел

1. Філоненко, М. М. Психологія особистістного становлення майбутнього лікаря : монографія / М. М. Філоненко. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 332 с.
2. Стрельников, В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посіб. для слухачів авт. курсів підвищ. кваліф. викладачів МІПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Бірченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.
3. Зязюн, І. А. Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти / І. А. Зязюн // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 3. – С. 58–61.
4. Дьюї Дж. Школа и общество. – Москва : Работник просвещения, 1992. – 48 с.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу : 03.05.2016

Мороховець Г. Ю. Формирование профессиональной компетентности врача средствами экономической теории.

(A) Рассматривается вопрос формирования профессиональной компетентности врача в среде высшего медицинского учебного заведения. Этот вопрос сегодня становится методической проблемой, поскольку до сих пор нет единого подхода относительно форм и методов формирования профессиональной компетентности будущего работника здравоохранения. Компетентностный подход в обучении, в частности высшей школы, нашёл широкое применение. Формирование профессиональной компетентности врача подчиняется ряду педагогических условий и может осуществляться путём проблемного, исследовательского методов обучения, метода проектов.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная компетентность врача, проблемное обучение, исследовательское обучение, метод проектов.

Moroховets H. Ju. The formation of doctor's professional competence by means of economic theory.

(S) The article discusses the formation of professional competence of a doctor in the environment of medical higher educational establishment. Nowadays the question becomes a methodical problem, since there is no single approach to the forms and methods of formation of professional competence of future health professionals. The competence approach in education, including high school, is widely used. The formation of doctor's professional competence is a subject to a number of teaching conditions and can be carried by the problem, research methods of training, a project method.

Key words: competence approach, professional competence of a doctor, problem teaching, research, training, project method.